

Verslag van de uitgevoerde activiteiten in 2013

Korenmolen 'De Onderneming' te Witmarsum

Aan aannemer Jurriëns uit Sneek is in 2013 opdracht verstrekt voor het vervangen van de stelling met hekwerk.

Er is het nodige overleg geweest over hoe de stelling te restaureren. Uiteindelijk is besloten de stelling niet weer zo te maken als deze was, maar deze te reconstrueren naar de voor de laatste restauratie in 1970. Dit besluit is vooral gebaseerd op het advies van de molendeskundige van de RCE de heer G. Troost. De heer A. Blikman, monumentenambtenaar van de gemeente, heeft desgevraagd laten weten dat er geen Wabovergunning nodig is voor deze reconstructie.

De provincie eiste in haar subsidiebeschikking dat een erkend architect de begeleiding van de restauratiewerkzaamheden zou doen. Onze stichting was van mening dat de eigen medewerker dit werk heel goed aan kan. Daarom is er overleg op het provinciehuis geweest waar onze voorzitter en secretaris en onze medewerker aanwezig waren. Dit overleg heeft geleid tot de schriftelijk vastgelegde afspraak dat bouwmeester van Reeuwijk op cruciale momenten zal worden ingeschakeld tijdens de restauratiewerkzaamheden. Hij heeft ook het zesjarig onderhoudsplan gemaakt.

De molenbouwer van Jurriëns is al vele jaren 'kind aan huis'. Hij doet regelmatig vrijwilligerswerk op zaterdag. De molen doet al meer dan 40 jaar dienst als opleidingscentrum voor molenaars. Inmiddels zijn 46 molenaars opgeleid. Iedere zaterdag zijn er aankomende molenaars in de leer. Hun wordt meteen ook geleerd om kleine onderhoudsklusjes uit te voeren.

De molen is iedere zaterdagmiddag open voor publiek. Op andere tijdstippen is de molen toegankelijk op afspraak. Gemiddeld wordt per week 200 kg. meel geproduceerd voor bakkerij Elsinga uit Harlingen die al 35 jaar afnemer is.

Amerikaanse windmotor 'Jousterp' te Tjerkwerd

Deze molen is de enige Amerikaanse windmolen van het type Energie in Nederland. De molen is van Duitse makelij en heeft een roos met een diameter van 12 meter.

In 2010 bleek dat de molen een restauratie nodig had en is een restauratieplan gemaakt door Mannen van Staal uit Winsum (thans Leeuwarden). In het PIP-plan 2007-2012 bleek niet genoeg financiële ruimte om deze restauratie uit te voeren. Daarom is er

voor gekozen een deel van de restauratie op te nemen in het PIP-plan 2013-2018. Dit is gehonoreerd door de Rijksdienst en op 25 oktober 2012 is opdracht verleend aan Mannen van Staal.

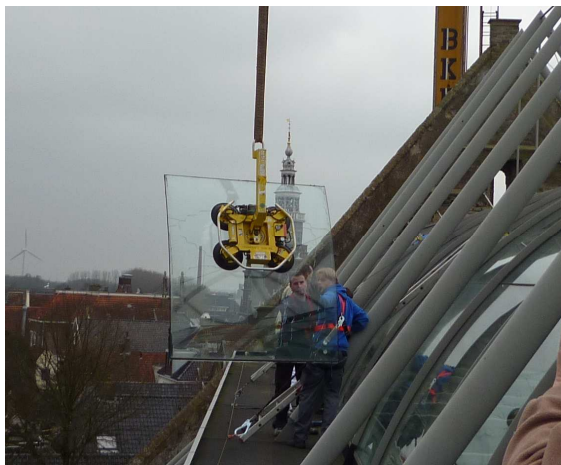
Op 21 november 2012 is door opdrachtnemer gestart met de demontage van de molen. Omdat de molen alleen via recht van pad bereikbaar is over het land van de buurman, is deze nauw betrokken bij de bereikbaarheid. Er is een platenbaan gelegd waarover de kraan en de vrachtauto de molen konden bereiken zonder het weiland te beschadigen.

In mei 2013 is de restauratie afgerond en is de molen weer in gebruik genomen. De molen wordt ingezet voor het Wetterskip wanneer bij hevige regenval het gemaal, dat naast de molen is gebouwd, het water niet snel genoeg kan wegpompen.

Voormalige Broerekerk te Bolsward

De dakgoten van de voormalige Broerekerk bleken op diverse plaatsen lekkage te vertonen. Hierover is het nodige overleg gevoerd met de aannemer die deze goten in 2006 heeft aangebracht. De lekkage valt onder de garantie van tien jaar. De aannemer heeft in 2012 de dakgoten laten repareren. Helaas bleken de reparaties niet voldoende te zijn geweest en is er nog steeds lekkage. Hierover vindt nog steeds overleg plaats met de aannemer. Het streven is er op gericht dat de lekkages in 2014 afdoende worden aangepakt.

Al bijna sinds de bouw van het glazen dak op de voormalige Broerekerk zijn er glasplaten gescheurd. Ca. 25 stuks zijn in maart 2012 vervangen.

In de loop van 2012 bleken er al weer 9 van de oude glasplaten te zijn gescheurd. In 2013 is hierover meerdere malen contact opgenomen met de aannemer die de glasplaten had geleverd en aangebracht. Deze heeft toegezegd dat de kapotte glasplaten in 2014 als garantie worden vervangen. Gebleken is dat de glasplaten die in 2006 zijn aangebracht van een verkeerde fabricage zijn. Tussen 2006 en 2012 zijn in Duitsland heel veel proeven gedaan met

gebogen veiligheidsglas. Het in 2012 nieuw geplaatste glas zou niet weer kapot mogen gaan.

Het glas wordt één keer per jaar in de maand april schoon gemaakt door schoonmaakbedrijf Vreugdenhil uit Bolsward.

Kerktoeren Pingjum

In het verslagjaar is in deze toren veel restauratiewerk verricht. De klokken zijn gedemonteerd en diverse onderdelen, die nodig zijn voor het klokluiden, zijn hersteld c.q. vervangen. Er was veel roestend ijzer aanwezig dat vervangen of hersteld moest worden. De

klepels zijn vervangen omdat deze niet van de gewenste legering gemaakt waren, maar enkel uit ijzer bestonden waardoor beschadiging van de klokken optrad.

De technische staat van de klokkenstoel was erg slecht. Diverse houten onderdelen zijn hersteld. Ditzelfde geldt voor meerdere balken in de toren. Ook is er een goede volgelwering voor de galmgaten aangebracht, waardoor de vogels niet meer in de galmgaten kunnen nestelen. Dit voorkomt jaarlijks heel

veel rommel in de toren. Achter één slechte muurstijl bleek dat ook de muur gescheurd was. Hier

is de muur volledig hersteld door inboetwerk met nieuwe (gebruikte) stenen. De wijzerplaten zijn geschilderd en voorzien van nieuwe bladgoud cijfers. Het kruis en de haan zijn van de toren gehaald. Het kruis is gestraald en behandeld tegen roest. De haan is voorzien van nieuw bladgoud.

Door tegenvallers die aan het licht kwamen tijdens de werkzaamheden is € 12.883 meer uit gegeven dan van te voren was voorzien.

Kerktoren Parrega

In december 2012 is een houtwormbestrijding uitgevoerd. In augustus 2013 werd bij een inspectie van de Monumentenwacht gesteld dat er toch nog houtworm aanwezig zou zijn in de toren. Het bedrijf dat de houtwormbestrijding had uitgevoerd heeft een onderzoek uitgevoerd naar eventueel aanwezige houtworm en kwam tot de conclusie dat er geen houtworm meer aanwezig is.

Kerktoren Ferwoude

De dakruiter dient te worden gerestaureerd. Helaas is de subsidieaanvraag in 2012 door het rijk afgewezen omdat er meer aanvragen waren dan gehonoreerd konden worden. In 2013 is opnieuw rijkssubsidie aangevraagd. Door de nieuwe verdeelsystematiek is ditmaal het verzoek wel gehonoreerd, maar bedroeg de toegekende subsidie maar € 3.375 op een begroting van € 81.862.

Ook is er een subsidieverzoek ingediend bij de provincie. Dit verzoek is voor het tweede achtereenvolgende jaar afgewezen

omdat er teveel aanvragen waren ingediend waardoor deze toren is uitgeloot. In 2014 zal opnieuw een subsidieverzoek bij de provincie worden ingediend.

In 2013 is tevens een verzoek gericht aan de RCE om het torenuurwerk en de klok op te nemen in de redengevende omschrijving van de dakruiter. De RCE heeft hierop besloten het torenuurwerk wel op te nemen, maar de naoorlogse klok niet. Het torenuurwerk is vervaardigd door de Sneker uurwerkmaker Simon Rodenburg en dateert uit de periode 1865 – 1878. Het uurwerk is in bedrijf. De gewichten worden dagelijks met de hand opgehaald.

Kerktoeren Gaast

De dakruiter dient te worden gerestaureerd. Helaas is de subsidieaanvraag door het rijk in 2012 opnieuw afgewezen omdat er meer aanvragen bij het rijk waren ingediend dan gehonoreerd konden worden. In 2013 is opnieuw rijkssubsidie aangevraagd. Door de nieuwe verdeelsystematiek is ditmaal het verzoek wel gehonoreerd, maar bedroeg de toegekende subsidie maar € 3.375 op een begroting van € 87.564

Ook is in 2013 een subsidieverzoek ingediend bij de provincie. De provincie heeft dit jaar wel een subsidiebeschikking afgegeven en wel van € 48.488.

Kerktoeren Hindeloopen

In december 2012 zijn in de toren meerdere verrotte balken/balkkoppen vervangen. Omdat de toren erg schuin is gezakt, loopt er water door de westgevel de toren in waardoor deze altijd heel erg nat is. Daardoor zit een deel van het houtwerk in een zeer ongunstig klimaat. Er bleken ook meer balken verrot te zijn dan in eerste instantie kon worden gezien. Het werk is daarom in januari 2013 afgerond. De werkzaamheden zijn uitgevoerd door bouwbedrijf De Jong uit Workum.

In overleg met de RCE is gekeken naar het vochtprobleem. Afsproken is dat we een jaar lang gaan monitoren. Bestuurslid de heer H. Smid zal iedere keer bij harde wind en regen in de toren gaan kijken om te beoordelen of het water door de muren naar binnen komt of via de galmgaten.

In 2013 is opdracht gegeven voor het schilderen van de toren door een abseilbedrijf. Daarmee zouden we ca. € 10.000,- kunnen besparen vanwege het niet nodig zijn van een steiger of hoogwerker. Toen we hiervan bericht deden in de pers, kreeg het betreffende bedrijf al snel bericht van de Arbeidsinspectie. Deze verbood het schilderen door middel van abseilen. Volgens de Arboret zijn werkzaamheden door middel van abseilen alleen toegestaan wanneer het niet mogelijk is een steiger of hoogwerker of kraan te plaatsen. Een gesprek met Arbeidsinspectie, het schildersbedrijf en onze bestuursleden de heren J.W. Boekhoven en H. Smid en medewerker H. Haitsma mocht niet baten. Dit betekende dat de toren in 2013 niet geschilderd is en dat dit in 2014 moet gebeuren.

Kerktoeren Workum

Plaatselijk belang Workum deed in 2013 het verzoek om diverse verlichtingsarmaturen aan te mogen brengen aan en op de toren. De toren is een belangrijke cultuurhistorische blikvanger in het centrum van de stad. Dit wil plaatselijk belang ook graag bij donker gaan benutten. Er werd door hun een voorstel aan ons bestuur gepresenteerd dat uitging van

diverse armaturen aan de gevels te schroeven. Onze bestuursleden R. Boersma en H. Smid en medewerker H. Haitzma hebben de plannen besproken in een overleg met plaatselijk belang in Workum. Plaatselijk belang zou met een aangepast plan komen. Dit aangepaste plan voldeed nog niet aan de voorwaarden van ons bestuur om geen armaturen aan de gevels aan te brengen. Dit is opnieuw terug gekoppeld aan plaatselijk belang. In 2013 is hierop geen antwoord meer gekomen.

Kerktoren Molkerum

In 2013 zijn de nodige herstelwerkzaamheden aan het voegwerk van de buitengevels uitgevoerd. Ook is één losliggende rollaag vervangen. De bovenkanten van de rollagen zijn voorzien van een waterafstotende impregneerlaag om inwatering in de toekomst te voorkomen. Meerdere nokvorsten lagen los en zijn opnieuw vast gezet. De galmborden zijn geschilderd en tevens zijn de galmgaten voorzien van een betere vogelwering zodat de binnenzijde van de toren schoon blijft. Ook zijn kruis en haan van de toren af geweest ter conservering en de haan is voorzien van nieuw bladgoud.

Het lijstwerk van één van de wijzerplaten is hersteld en de wijzerplaten zijn geschilderd.

Ca. 6 jaar geleden heeft gemeente Nijefurd ladders in de toren laten aanbrengen. Daarvoor was een trekstang uit de toren gezaagd welke nog op de vloer lag. Door het ontbreken van deze trekstang was een verticale scheur in de muur ontstaan. De trekstang is weer aangebracht en de scheur hersteld. De werkzaamheden zijn uitgevoerd door bouwbedrijf De Jong uit Workum.

Vanwege het beperkte budget zijn de werkzaamheden beperkt tot boven de hoogte die met een rolsteiger bereikbaar is. In een later jaar moet de onderzijde van de toren aangepakt worden.

Begraafplaats en klokkenstoel Smallebrugge

De begraafplaats is in 2013 18 keer gemaaid door de firma André Tuinier uit Sneek. Ook heeft dit bedrijf de heggen rondom de begraafplaats twee keer gesnoeid en de klokkenstoel schoon gemaakt.

Vanuit het verre verleden ligt er de afspraak met de Dr L.A. Bumastichting dat zij alle onderhoudswerkzaamheden betalen onder aftrek van eventuele subsidies.

In februari 2013 is rijkssubsidie aangevraagd voor zowel de begraafplaats als de klokkenstoel. Beide aanvragen zijn gehonoreerd.

Begraafplaats en klokkenstoel Indiijk

De begraafplaats is in 2013 14 keer gemaaid door de firma André Tuinier uit Sneek. Ook heeft dit bedrijf in het voorjaar de gehele begraafplaats uitgevlakt door het aanbrengen van extra grond en is de begraafplaats nieuw ingezaaid met graszaad. Daarnaast is de klokkenstoel schoongemaakt.

In februari 2013 is rijkssubsidie aangevraagd voor de begraafplaats. Deze aanvraag is gehonoreerd. Er is besloten voor de klokkenstoel rijkssubsidie aan te vragen op het moment dat dit gecombineerd kan worden met een aanvraag voor een ander monument. Vanwege het feit dat de rijkssubsidie gebaseerd wordt op de herbouwwaarde van een monument zal de rijkssubsidie niet hoger zijn dan € 675, -. Dan is het niet lonend om een separate aanvraag in te dienen.

Kerktoeren Burgwerd

In deze toren zat een zeer slecht raam op de eerste verdieping in de westgevel. In het verleden is er bij herstelwerkzaamheden aan de gevel een fout gemaakt bij de aansluiting met het raam. Regenwater drong tussen hout en muur naar binnen en kon vervolgens geen kant op. Daardoor was is het raam gaan rotten. Het raam is qua

maatvoering en detaillering exact na gemaakt door bouwbedrijf De Jong uit Workum en zodanig teruggeplaatst dat er geen ophoping van regenwater meer kan ontstaan.

Financiële verantwoording 2013

Resultaat

Overzicht resultaat van de stichting gebaseerd op de staat van baten en lasten 2013.

Omschrijving	Realisatie 2013	Realisatie 2012
Algemene baten	141.900	102.712
Verhuur objecten	3.615	3.901
Instandhouding	115.267	357.402
Financiering	3.257	1.768
Totale baten	264.039	465.783
Algemene lasten	49.540	52.028
Bestuurslasten	1.716	1.167
Instandhouding	195.501	440.378
Financiering	117	148
Totale lasten	246.874	493.721
Resultaat	17.165	-27.938

Financiële positie

De financiële positie van de stichting per 31 december 2013 gebaseerd op de gegevens uit de balans.

Omschrijving	31-12-2013	31-12-2012
Eigen vermogen stichting (reserve)	195.098	223.036
Saldo exploitatie	17.165	-27.938
Totaal	212.263	195.098
Liquide middelen	1.271	6.371
Bij: Vorderingen	2.913	26.658
Af: Kortlopende schulden	170.457	114.209
Werkkapitaal	-166.273	-81.180
Belegde middelen:		
- Rabo Bedrijfs Telerekening	120.157	173.449
- Gemeente Súdwest-Fryslân	102.830	102.830
- MoneYou Zakelijke Spaarrekening	100.550	
- SNS Bank Zakelijk Sparen	55.000	
Totaal belegde middelen	378.537	276.279
Per saldo op korte termijn beschikbaar	212.264	195.099

